

Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
De heer dr. E.E.W. Bruins
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

<i>Datum</i>	28 mei 2025	<i>Uw kenmerk</i>	-
<i>Telefoon</i>		<i>Ons kenmerk</i>	UNL 25/033A U
<i>E-mail</i>		<i>Bijlagen</i>	-

Onderwerp Veiligheid Nederlandse universiteiten en hogescholen

Geachte minister Bruins,

Naar aanleiding van het plenaire Kamerdebat van 23 januari jl. over veiligheid op Nederlandse universiteiten en van uw verzoek om een schriftelijke reactie op de aldaar aangenomen moties en gedane toezeggingen, informeren wij u graag over de stand van zaken bij universiteiten en hogescholen.

Universiteiten en hogescholen willen allereerst benadrukken dat iedere student en medewerker, ongeacht nationaliteit, etniciteit, religie, seksuele voorkeur of geslacht, zich veilig moet kunnen voelen op onze instellingen. Colleges van Bestuur van instellingen verafschuwen elke vorm van discriminatie, of het nu gaat om antisemitisme of islamofobie, om racisme, homohaat, xenofobie of seksisme. Voor hogescholen en universiteiten is antisemitisme volstrekt onaanvaardbaar. Op Nederlandse instellingen is geen plaats voor Jodenhaat, of welke andere vorm van discriminatie dan ook. De zorgwekkende signalen van Joodse studenten en medewerkers trekken wij ons zeer aan. Net als de signalen van moslimstudenten en -medewerkers die steeds vaker discriminatie ervaren. Waar dit in het geding komt, ondernemen universiteiten en hogescholen actie. Graag lichten we in deze brief nader toe hoe universiteiten en hogescholen hier uitvoering aan geven, welke maatregelen zij nemen en welke obstakels zij ervaren.

Universiteiten en hogescholen als veilige plaats waar je je mening vrij kan uiten

Universiteiten en hogescholen hebben niet alleen de taak om hoger onderwijs en onderzoek te verzorgen, maar ook om ruimte te bieden aan academisch debat. In de Code Goed Bestuur Universiteiten staat dat universiteiten van oudsher staan voor vrijheid van geest, van denken en spreken, en voor een ongebonden ontwikkeling van onderwijs en onderzoek. Iedere vraag kan gesteld en in vrijheid beantwoord worden. Dit geldt overigens ook voor hogescholen, waar eveneens ruimte voor intellectuele vrijheid centraal staat. In het afgelopen jaar is deze ruimte onder grotere druk komen te staan dan voorheen, met name door hoog oplopende geopolitieke spanningen. Des te belangrijker om een open, toegankelijke maar ook een veilige werk- en studeeromgeving te kunnen blijven garanderen. Die is immers essentieel voor het vrije debat. Universiteiten en hogescholen hebben daarom huisregels en gedragscodes opgesteld, die duidelijk omschrijven welk gedrag acceptabel is en welk gedrag niet. In deze regels en codes behoort ook te staan wat de gevolgen kunnen zijn voor personen die zich er niet aan houden.

Op alle instellingen zijn vertrouwenspersonen, meldprocedures en/of ombudsfunctionarissen beschikbaar voor studenten en medewerkers die steun of advies nodig hebben in geval van ongewenst gedrag of incidenten.

Vereniging Universiteiten van Nederland

Lange Houtstraat 2
Postbus 13739
2501 ES Den Haag

Tel +31 70 302 14 00
E-mail post@unl.nl
Web universiteitenvannederland.nl

KvK 40480226
IBAN NL61 INGB 0001 5964 15
BTW NL007088784B01

Deze vertrouwelijke kanalen zijn essentieel om ervoor te zorgen dat problemen tijdig worden opgemerkt en aangepakt en iedereen zich ondersteund voelt in het naleven van de normen van de instelling. Daarnaast hebben universiteiten en hogescholen Integraal Veiligheidsbeleid ontwikkeld, dat gericht is op het creëren van een veilige en ondersteunende omgeving voor alle betrokkenen. Dit beleid omvat niet alleen fysieke veiligheidsmaatregelen, maar omvat ook verdere maatregelen op het gebied van veiligheid. Iedere instelling heeft procedures voor het organiseren van bijeenkomsten of evenementen die een veilige en respectvolle sfeer op de campus moeten garanderen, waaronder een risicobeoordeling of een bijeenkomst kan leiden tot ongeregelde heden of gevaarlijke situaties. Ook kent iedere instelling procedures indien zulke ongeregelde heden toch ontstaan, zoals het aanspreken op ongewenst gedrag, contact opnemen met de lokale driehoek of aangifte doen in het geval van vernieling, mishandeling of bedreiging.

Veiligheid in het geding

De afgelopen periode is gebleken dat het debat niet altijd op een respectvolle wijze wordt gevoerd. Lezingen zijn verstoord, bijeenkomsten op de campus zijn uit de hand gelopen en daarbij zijn meerdere malen ook gebouwen en apparatuur beschadigd. Bovendien hebben er fysiek incidenten plaatsgevonden met medewerkers en demonstranten. Dit heeft geleid tot gevoelens van onveiligheid bij studenten en medewerkers. Dit druist in tegen alles waar onze instellingen voor staan en raakt ons diep.

Er is veel geleerd van de gebeurtenissen in het afgelopen jaar. Binnen de universiteiten en hogescholen worden dergelijke situaties continue geëvalueerd en wordt in gezamenlijkheid geleerd hoe er zo goed mogelijk mee om te gaan. Informatie over acties en maatregelen wordt tussen instellingen uitgewisseld waardoor de informatiepositie van instellingen verbetert en het handelingsrepertoire wordt vergroot en geprofessionaliseerd. De contacten met de lokale driehoek zijn geïntensiveerd en er wordt standaard aangifte gedaan van strafbare feiten. Instellingen voeren risico-analyses uit bij aangekondigde bijeenkomsten en/of protesten en nemen daarop passende maatregelen. Daardoor wordt escalatie in veel gevallen voorkomen. Daarnaast wordt de lokale driehoek goed geïnformeerd, waardoor deze snel kan bepalen hoe zij wil optreden.

In de moties en toezeggingen uit het Kamerdebat van 23 januari jl. worden in het kader van veiligheid op universiteiten en hogescholen verzoeken en suggesties gedaan. In het vervolg van deze brief gaan we dieper op deze verzoeken en suggesties in.

Regie op veiligheid bij hoger onderwijsinstellingen (motie-Heite c.s.)

De verantwoordelijkheid voor de veiligheid van studenten, medewerkers en bezoekers is belegd binnen het College van Bestuur van instellingen. Zij leggen primair verantwoording af aan de Raad van Toezicht, die er op toeziet dat het College van Bestuur op een effectieve manier stuurt op het realiseren van een veilige omgeving voor studenten en medewerkers. Het College wordt bij deze veiligheidstaak ondersteund door de interne veiligheidsorganisatie. Op landelijk niveau wordt informatie en ervaringen uitgewisseld en een gezamenlijke inzet afgestemd binnen de koepels, Universiteiten van Nederland (UNL) en Vereniging Hogescholen (VH). Dit gebeurt zowel op bestuurlijk als op operationeel/tactisch niveau, door de bestuurders en medewerkers die betrokken zijn bij het veiligheids-dossier. Binnen iedere koepel is er een bestuurlijk trekker integrale veiligheid aangewezen, die periodiek onderling en met het ministerie van OCW diverse veiligheidsthema's bespreken. De bestuurlijke trekkers worden ambtelijk ondersteund vanuit de koepels en geïnformeerd door het ambtelijk netwerk Integrale Veiligheid van UNL en de community Integrale Veiligheid Hoger Onderwijs. Daar wisselen de IV-experts van de instellingen best practices uit, en ontwikkelen protocollen en procedures. Het ambtelijk netwerk IV spreekt wekelijks over de laatste ontwikkelingen, en het thema staat ieder kwartaal op de bestuurlijke agenda. Deze intensieve afstemming tussen de instellingen heeft sterk bijgedragen aan een versterking van het veiligheidsbeleid van alle instellingen.

Eenduidig veiligheidsprotocol (de motie-Eerdmans c.s.)

De centrale afstemming tussen instellingen over diverse veiligheidsdomeinen heeft in de afgelopen periode geleid tot diverse handreikingen waarmee eenduidigheid in aanpak wordt versterkt, zie bijvoorbeeld de handreiking controversiële sprekers¹, de richtlijn voor de wijze waarop omgegaan wordt met protesten² en de handreiking beveiliging³. Deze richtlijnen worden door de individuele instellingen, veelal in samenspraak met de medezeggenschap, vertaald naar een bij de instelling passend beleid. Hierdoor is er een duidelijk kader dat passend is bij de individuele instellingen, hun huisregels en beleid dat sterk samenhangt met de lokale situatie en de risicoanalyse van de betreffende situatie.

Universiteiten en hogescholen vragen daarbij aandacht voor hun positie ten opzichte van de lokale driehoek bij het handhaven van protesten. In veel gevallen zijn universiteitscampussen eigendom van universiteiten, waardoor deze formeel als privéterrein kunnen worden gezien. In de praktijk zijn deze terreinen echter publiek toegankelijk voor studenten, personeel en bezoekers, waardoor ze door lokale driehoeken als publiek toegankelijke plaatsen worden beschouwd. Bijgevolg wordt de Wet Openbare Manifestaties (WOM) van toepassing verklaard. De WOM regelt het recht op demonstraties en vergaderingen, en expliciteert dat de lokale driehoek bevoegd is voorwaarden te stellen of beperkingen op te leggen aan demonstraties in de openbare ruimte. De burgemeester neemt hiermee de verantwoordelijkheid voor wat er plaatsvindt op de buitenterreinen van de instellingen, en beslist of en hoe er ingegrepen wordt bij ongeregelde heden. In de gebouwen zijn weliswaar de instellingen zelf verantwoordelijk, maar ook hier is sprake van een verschil in handelingsruimte. Het OM kan besluiten de politie te machtigen een bezetting van een gebouw te beëindigen; de eigen beveiligers kunnen niet gemachtigd worden.

Aanmeldprocedures en risico-inschatting

Instellingen proberen ruimte te bieden aan academisch debat over gevoelige onderwerpen zoals de situatie in Israël en de Palestijnse gebieden. Voorwaarde is dat dit gebeurt binnen de wettelijke kaders en academische waarden. Voor haatdragende, grensoverschrijdende of anderszins buiten wet- of gedragsregels vallende bijeenkomsten is geen plek. Om dit te borgen hanteren instellingen een aanmeldprocedure. Daarbij wordt standaard gekeken of de bijeenkomst daadwerkelijk streeft naar het leveren van een inhoudelijke bijdrage aan het debat en de beoogde sprekers zich houden aan de academische waarden die horen bij kennisinstellingen. Deze toets beperkt zich tot de voorwaarden van een open en veilig academisch debat en houdt geen beoordeling van standpunten in.

Daarnaast voeren instellingen standaard risicoanalyses uit om in te schatten welke veiligheidsmaatregelen nodig zijn. Zo nodig worden maatregelen getroffen zoals toegangscontroles of extra beveiliging. Universiteiten en hogescholen stemmen daarnaast af met gemeente en politie. Als de veiligheid op een bijeenkomst niet gegarandeerd kan worden, worden aanvragen voor bijeenkomsten in de praktijk afgewezen.

Bij verstoring van een bijeenkomst treden instellingen op, met oog voor de specifieke situatie. Personen die de bijeenkomst verstoren worden eerst aangesproken en daarna opgeroepen te vertrekken, indien noodzakelijk met ondersteuning van beveiliging en/of politie. Instellingen doen in dergelijke gevallen aangifte waarna het lokale gezag besluit of en op welke wijze de politie wordt ingezet.

Meldpuntvoorzieningen

Universiteiten en hogescholen hebben het gesprek met de Joodse gemeenschap binnen de instellingen sinds de terroristische aanval van Hamas in Israël op 7 oktober 2023 geïntensiveerd. In deze gesprekken met medewerkers en studenten, maar ook van het CIDI, IJAR, CJO en uw ministerie, wordt aandacht gevraagd

¹ <https://integraalveilig-ho.nl/wp-content/uploads/Handreiking-controversi%C3%ABle-spreker-hoger-onderwijs-IV-HO.pdf>

² https://www.universiteitenvannederland.nl/files/publications/Richtlijn%20protesten%20%20UNL%20%26%20VH_2.pdf

³ <https://integraalveilig-ho.nl/instrument/handreiking-beveiliging-hoger-onderwijs/>

voor de gevoelens van onveiligheid van Joodse en Israëlische studenten en medewerkers. Instellingen ontvangen overigens ook toenemend signalen van gevoelens van onveiligheid en discriminatie van Islamitische studenten en medewerkers.

Om hierop te kunnen acteren, is het belangrijk dat studenten en medewerkers die hiermee te maken hebben, een incident melden bij de daarvoor bestemde loketten. Op alle instellingen zijn vertrouwenspersonen, ombudsfunctionarissen en meldpunten aanwezig waar studenten en medewerkers terecht kunnen met ervaringen van discriminatie, intimidatie of ander ongewenst gedrag. De professionals achter deze voorzieningen worden periodiek bijgeschoold over de verschillende vraagstukken die zij voorgelegd krijgen. Onderdeel van deze bijscholing is ook kennis over antisemitisme. Hierbij zal gebruikt gemaakt gaan worden van de handreiking die OCW momenteel laat opstellen voor het herkennen van antisemitisme en van de uitkomsten van de Taskforce Antisemitisme (zie hieronder).

Universiteiten en hogescholen zijn zich ervan bewust dat niet voor alle studenten en medewerkers altijd duidelijk is waar ze zich moeten melden, en intensiveren hun inspanningen om die duidelijkheid te vergroten. Hiervoor wordt op dit moment onderzoek gedaan naar de klacht- en meldprocedures, met het oog op het wegnemen van barrières die (ook) Joodse en Israëlische studenten ervaren bij het gebruik maken van deze voorzieningen. Deze meldpunten registreren overigens niet op geloof of nationaliteit. Vanuit overwegingen omtrent vertrouwelijkheid en privacywetgeving worden geen religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen geregistreerd. Derhalve hebben instellingen ook geen cijfers over het aantal meldingen of gevallen van specifieke vormen van discriminatie, zoals antisemitisme.

Naast het goed signaleren, duiden en afhandelen van meldingen investeren instellingen in het voorkomen van meldingen met maatregelen zoals hiervoor beschreven, maar ook door de dialoog te blijven voeren op te instellingen om het wederzijdse begrip te vergroten, verbindingen te versterken en gevoelens van onveiligheid tegen te gaan. Instellingen faciliteren hiervoor bijeenkomsten en ondersteunen docenten en studenten met trainingen om het “schurende gesprek” goed te kunnen voeren.

Taskforce Antisemitismebestrijding

Het kabinet heeft op 1 februari jl. de Taskforce Antisemitismebestrijding ingesteld. De Taskforce gaat aan de slag met het doen van gerichte voorstellen om de veiligheid van de Joodse gemeenschap te bevorderen, in het bijzonder de veiligheid van Joodse studenten op universiteiten, het weren van antisemitische sprekers op hogescholen en universiteiten en veiligheidsconsequenties van de sit-ins op ov-stations. Collegevoorzitter van de Universiteit Maastricht Rianne Letschert (tevens bestuurlijk trekker Sociale Veiligheid van UNL) is gevraagd zitting te nemen in deze Taskforce. Hogescholen en universiteiten zien de uitkomsten van deze Taskforce met belangstelling tegemoet.

Aangifte door getroffen

In die gevallen waarbij er mogelijk sprake is van strafbaar gedrag richting een student of medewerker, ondersteunen instellingen degene die getroffen is, bij de aangifte bij de politie. Dit doen zij door op deze mogelijkheid te wijzen en in sommige gevallen mee te gaan. De keuze om wel of niet aangifte te doen ligt altijd bij de student of medewerker.

Aangifte door instellingen zelf

In het geval de instelling zelf wordt getroffen door strafbaar gedrag, doet zij altijd aangifte bij de politie. Hierbij valt te denken aan vernielingen, vandalisme, bedreigingen en huisvredebreuk. In de afgelopen periode is gebleken dat het OM in veel gevallen niet vervolgt, veelal omdat er geen dader in zicht is of door gebrek aan bewijs.

Registratie

Instellingen registreren meldingen, incidenten en aangiftes afhankelijk van het doel van de melding. Zo registreert het facilitair bedrijf vernielingen aan panden en onderhouden vertrouwenspersonen hun eigen (vertrouwelijke) registratie van meldingen. Instellingsbesturen houden hier (op geaggregeerd niveau) zicht op, en verdiepen op specifieke onderwerpen zodra dat nodig is.

Inzet beveiligers in burgerkleding (motie Ergin)

Instellingen zetten in principe beveiligers in die ook als zodanig herkenbaar zijn. In bijzondere omstandigheden is het bij een enkele instelling voorgekomen dat ook beveiligers ingezet worden die burgerkleding dragen, waar naar verwezen wordt in de motie Ergin. Dit gebeurt alleen in het geval uit een risicoanalyse blijkt dat deze inzet noodzakelijk is. Vanzelfsprekend zijn ook deze beveiligers gehouden aan de wet particuliere beveiligingsorganisatie (Wpbr).

Tot slot

Tot slot maken we graag van de gelegenheid gebruik om de leden van de Tweede Kamer uit te nodigen op één van de hogescholen of universiteiten om nader kennis te nemen van de werkwijze van instellingen rond dit thema en de dilemma's daaromheen te bespreken.

Hoogachtend,

Namens de universiteiten

Namens de hogescholen

De heer prof.dr. C.F. van den Berg
Voorzitter Universiteiten van Nederland

De heer mr. Maurice Limmen
Voorzitter Vereniging Hogescholen

De heer J.T. Meindersma
Bestuurlijk Trekker Integrale Veiligheid

Mevrouw drs. J.E.A.M. Nooren
Bestuurlijk Trekker Integrale Veiligheid